

خبر در جامعه

رد پای فعالیت های نفتی در لرزه خیزی جنوب ایران

هفت زلزله پیاپی در جنوب خلیج فارس، از مرز عربستان سعودی تا قطر، زنگ خطر را برای منطقه ای که قلب تولید نفت و گاز جهان است به صدا درآورده است. مهدی زارع، استاد پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، این رویدادها را به فعالیت های استخراج هیدروکربن مرتبط می داند و هشدار می دهد که گسل های تحت فشار منطقه ممکن است با ادامه این عملیات، زمین لرزه های بزرگ تری را رقم بزنند.

او با اشاره به زلزله های اخیر، موضوعی بحث برانگیز را مطرح می کند: «هفت زلزله با بزرگای بین ۴ تا ۵ در جنوب خلیج فارس و مرز عربستان و قطر در فاصله ۱۱ اسفند ۱۴۰۳ تا ۱۶ فروردین ۱۴۰۴ احتمالاً نمایانگر پیوندی بین استخراج هیدروکربن و لرزه خیزی ناشی از ایجاد زمین لرزه به دلیل تولید نفت و گاز در نزدیکی یک گسل بی سنگی فعال در منطقه مرزی عربستان سعودی - قطر است. استخراج هیدروکربن برای تولید نفت و گاز می تواند میدان های تنش زیرسطحی را تغییر دهد و به طور بالقوه گسل ها را دوباره فعال کند.»

خطرات لرزه خیزی القایی در منطقه

این استاد زلزله شناسی ساختار زمین شناختی منطقه را زیر ذره بین می برد و اشاره می کند: «گسل های ژرف در پی سنگ زیرزمینی کریستالی (در ورقه عربی) به تغییرات تنش حساس هستند. این منطقه بر روی ورقه عربی قرار دارد و دارای گسل های زیرزمینی مربوط به کوهزایی زاگرس و شکافتن دریای سرخ است. میدان غوار در عربستان سعودی و میدان گازی شمالی در قطر از بزرگ ترین مخازن هیدروکربنی جهان هستند. برخی از گسل ها در منطقه به شدت تحت فشار هستند، به این معنی که حتی تغییرات کوچک فشار نیز می تواند باعث لغزش شود.»

زارع، مکانیزم لرزه خیزی القایی را با جزئیات علمی تشریح می کند: «هفت زمین لرزه در مارس -آوریل ۲۰۲۵ افزایش تولید/ تزریق با افزایش در استخراج یا دفع فاضلاب (به عنوان مثال، از شکستگی یا افزایش بازپافت نفت) یک گسل مجاور را بی ثبات می کند. اگر عملیات در نزدیکی یک گسل امتدادلغز یا معکوس رخ دهد، انتقال تنش می تواند باعث ایجاد زلزله متوسط (M ۴-M ۶) شود. گاهی اوقات، زلزله های القایی ماه ها یا سال ها پس از شروع عملیات به دلیل تغییرات تنش تدریجی رخ می دهد.» او هم چنین اشاره می کند: «در عربستان سعودی / قطر هنوز هیچ مورد مستند عمده ای در مورد لرزه خیزی القای یک زمین لرزه متوسط گزارش نشده، اما هنگامی که عملیات اکتشاف و استخراج گسل های تحت فشار را قطع کنند، خطر لرزه خیزی القایی وجود دارد. زمین لرزه های خفیف تا متوسط (۳-۵ M) می تواند به زیرساخت ها، خطوط لوله یا سکوهای دریایی آسیب برساند. زلزله های بزرگ تر از M ۶ در صورت فعال شدن مجدد یک گسل اصلی بی سنگی که خطرانی را برای شهرهایی مانند دمام یا دو حه ایجاد می کند، احتمال وقوع دارند. در حالی که منطقه عربستان سعودی - قطر هنوز زمین لرزه های عمده ناشی از آن را تجربه نکرده است، ترکیبی از گسل های زیرزمین فعال و فعالیت های هیدروکربنی شدید این خطر را افزایش می دهد.»

او ضمن تأکید بر اهمیت پیشگیری، در این خصوص هشدار می دهد: «در صورتی که عملیات تولید/ تزریق یک خطای تحت فشار بحرانی را قطع کند، یک رویداد در مارس -آوریل ۲۰۲۵ قابل قبول است. نظارت و ارزیابی ریسک برای جلوگیری از چنین سناریوهایی بسیار مهم است.»

رد پای عوامل طبیعی و انسانی در وقوع زمین لرزه ها

چارچوب لرزه زمین ساختی شرق عربستان سعودی، قطر و بحرین با برهم کنش های پیچیده بین چندین ورقه زمین ساختی، در درجه اول ورقه عربستان و ورقه های اوراسیا و آفریقای اطراف آن مشخص می شود.

زلزله و ساختار زمین شناسی

زارع در تشریح وضعیت زمین ساختی این منطقه می گوید: «این منطقه به دلیل موقعیت زمین شناختی شامل سامانه های گسل عمده و فعالیت های تولید نفت و گاز، فعالیت لرزه ای را تجربه می کند. منطقه شرقی عربستان سعودی شامل قطر و بحرین در امتداد مرز ورقه عربستان قرار دارد. ورقه عربستان با سرعت تقریباً ۲۰ میلی متر در سال به سمت شمال نسبت به ایران - ورقه اوراسیا در حال حرکت است. این حرکت منجر به نیروهای فشاری می شود که باعث ایجاد فعالیت لرزه ای در منطقه می شود.»

او با ارائه جزئیات بیشتری از ساختارهای گسلی منطقه ادامه می دهد: زمین لرزه های این منطقه را می توان هم به فرآیندهای زمین ساختی طبیعی و هم به عوامل انسانی مرتبط با فعالیت های استخراج نفت نسبت داد. این منطقه با چندین ویژگی زمین شناختی مهم، از جمله گسل های زیرزمین فعال که نقش مهمی در رفتار زمین ساختی و لرزه ای منطقه دارند، مشخص می شود.»

ضرورت نظارت و کاهش ریسک

به گفته این زلزله شناس، رویدادهای لرزه ای در نزدیکی میادین نفتی اصلی مانند غوار ثبت شده است، جایی که استخراج سیال ممکن است بر شرایط تنش محلی اثر بگذارد.

زارع با نگاهی به پیامدها، ضرورت اقدام فوری را یادآور می شود و نتیجه گیری می کند: «سازمان زمین شناسی عربستان فعالانه فعالیت های لرزه ای را در ارتباط با مناطق تولید نفت رصد می کند. داده های حاصل از این تلاش های پایش همبستگی بین دوره های استخراج شدید هیدروکربن و افزایش رویدادهای لرزه ای را نشان می دهد.»

زمین لرزه های این پهنه نگرانی هایی را در مورد ایمنی زیرساخت ها و پایداری طولانی مدت شیوه های تولید نفت در این منطقه لرزه ای فعال ایجاد می کند. لرزه ساخت زمین ساختی شرق عربستان سعودی، قطر و بحرین توسط فعل و انفعالات ورقه ای پیچیده شکل می گیرد که منجر به فعالیت های زمین لرزه قابل توجهی می شود که تحت اثر فرآیندهای زمین ساختی طبیعی و عوامل انسانی ناشی از تولید نفت و گاز است. پایش مستمر برای درک این دینامیک و کاهش ریسک های مرتبط با خطرات لرزه ای در این منطقه از نظر اقتصادی حیاتی ضروری است.»

«شهروند» اصلاح مجدد قانون حذف حبس به خاطر نپرداختن مهریه را بررسی می کند

زندان ها خالی از محبوسان مهریه؟

هنگام جدا شدن، تنها در شرایط خاصی به جرمه حبس محکوم می شد. با این حال به نظر می رسد که این قانون هم چندان کارآمد نبود چرا که عضو فراکسیون خانواده مجلس اعلام کرده که چیزی حدود ۴۵۰۰ نفر هم اینک به خاطر مهریه در حبس هستند. برای همین مجلس به دنبال تدوین و تصویب لایحه جدیدی است تا دوباره قانون مهریه و حبس را بازنگری کند تا آماردر حبس ماندگان کاهش پیدا کند.

[حمید رضا خالدي] مهریه و قوانین مربوط به آن به خصوص مسأله حبس و وضعیت زندانی های مهریه در دهه های اخیر و به ویژه در چند سال گذشته، بارها به عنوان یکی از چالش های خانواده و دستگاه قضا مطرح بوده و هست. نظام قضایی کشور در همین رابطه کوشیده طی روند و پروسه ای مشخص، با وضع قوانین جدید از مشکلاتی که پرداخت مهریه برای زن و مرد ایجاد کرده بکاهد. تلاشی که اولین بار در سال ۹۸ به بار نشست و براساس آن، شرط حبس از مهریه تاحدودی حذف شد. به بیانی براساس آن قانون، مرد،

اشاره کرده و گفت: خوشبختانه طرحی در فراکسیون خانواده در حال تدوین است که مراکز ثبت ازدواج توان مالی متعهد را احراز کنند و از ثبت مهریه های فراتر از توان مالی مرد، خودداری کنند. در صورت تصویب نهایی این طرح، تعداد زندانیان مهریه کاهش می یابد و التهاب اجتماعی فروکش خواهد کرد

راهکارهای جایگزین

با وجود انتشار اخباری در مورد احتمال کاهش سقف مهریه عثمان سالاری نایب رئیس دوم کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی در گفت وگو اینلنا ادعای تعیین سقف مهریه تا ۱۴ سکه را تکذیب کرده است.او درباره حذف قانون حبس از محکومان مهریه گفت: این موضوع هنوز قطعی نشده است؛ اقداماتی انجام شده و قرار است مجازات های جایگزین لحاظ گردد؛ یعنی به جای حبس فرد، مثلاً از پابند الکترونیکی استفاده شود، اما هنوز جمع بندی و نتیجه گیری نهایی انجام نشده است.

•••

انبار مهریه در برابر حق طلاق

در شرایطی که مهریه ابزاری برای زنان بود تا در شرایطی که زندگی با یک مرد سخت و حتی آسیب زا است، بتوانند طلاق یا حق و حقوق خود را بگیرند، حالا اخبار جدید مجلس فعالان حقوق زنان را نگران کرده است. عبدالصمد خرمشاهی، وکیل دادگستری در گفت و گو با «شهروند» به فلسفه تعیین مهریه اشاره کرده و می گوید: همانطور که احتمالاً شنیده اید، گفته می شود که مهریه می تواند برای زنان و بخصوص زنان خانه دار انگیزه ای باشد برای تقویت جایگاه آن ها در خانواده. از سویی گروهی دیگر معتقدند، از آنجا که مرد حق طلاق دارد، مهریه عامل بازدارنده در برابر سوء رفتار مرد هاتلقی می شود.

خرمشاهی در عین حال تصریح می کند: با این وجود به نظر می رسد مهریه نمی تواند چندان که باید و شاید نقش بازدارندگی مؤثری را داشته باشد، چون اصولاً راه های زیادی وجود دارد که مرد ممکن است با آن زن راتحت فشار قرار بدهد تا مهریه را ببخشد. او ادامه داد: موضوع دیگر بحث تعدیل مهریه است، چرا که مهریه به حدی در دادگاه تعدیل می شود که نمی تواند پشتوانه اقتصادی برای زن باشد و در واقع قانونگذار در بسیاری موارد به هدف خود در تعیین مهریه به عنوان پشتوانه مالی زن نمی رسد.

این حقوقدان همچنین در مورد ماهیت جزای «حبس» برای مهریه نیز می گوید: به شخصه اصلاً با حبس موافق نیستم. بخصوص اینکه به خاطر مهریه باشد. چون در این صورت مرد دیگر حتی اگر هم بخواهد نمی تواند از پس پرداخت مهریه برآید. ضمن اینکه همین الان نیز مردان از ترقدن های زیادی برای فرار از پرداخت مهریه استفاده می کنند. به عنوان مثال وقتی مردان احساس می کنند زندگی شان در معرض آسیب است و احتمال طلاق وجود دارد، اموالشان را به نام افراد دیگری می کنند و سپس مدعی می شوند که هیچ مالی و هیچ توانی برای پرداخت مهریه ندارند، در نتیجه این کار، زن از طرح دعوی مهریه طرفی نمی بندد. یا اگر مهریه اقساطی شود هم اقساط تعیین شده را نمی پردازند و سپس درخواست می کنند تا اقساط آن ها به بهانه عدم توان مالی تعدیل و کاهش پیدا کنند. فرآیندی که گاهی به قدری فرسایشی می شود که زوج خسته و فرسوده می شود و حتی ممکن است از حق خود بگذرد.

وی ادامه می دهد: به همین دلایل و همچنین افزایش آمار زندانی های مهریه چند سال پیش ماده ۲۲ قانون حمایت خانواده تصویب و مقرر شد حبس مردان به دلیل عدم پرداخت مهریه، تنها تا سقف ۱۰ سکه قابل اعمال باشد. یعنی اگر به عنوان مثال مهریه خنمی ۴۰ سکه باشد، وقتی سقف پرداختی هابه ۱۰ تا رسید بر اساس ماده ۳ قانون نحوه اجرای محکومیت های مالی، مرد زندان نمی رود یا اگر حبس باشد آزادی می شود و پرداخت مابقی مطالبه به صورت عندالاستطاعه خواهد بود. اما چرا با وجود اجرای این طرح همچنان ۴۵۰۰ زندانی مهریه داریم؟ سؤالی که خرمشاهی در پاسخ به آن می گوید: این طرح سال ۱۳۹۱ تصویب شد و تا حدودی هم در آن زمان در کاهش زندانیان مهریه مؤثر واقع شد، اما در سال های اخیر با رشد طلاق و افزایش چشمگیر قیمت سکه، مجدداً بر تعداد زندانی های مهریه افزوده شد، چرا که مردان دیگر توان پرداخت اقساط تعیین شده را نیز ندارند. برای همین قانون گذار به فکر راه حل جدیدی افتاد. کمیسیون های اجتماعی و حقوقی مجلس پیشنهاداتی ارائه دادند از جمله اینکه ۱۰ سکه به ۵۵ یا ۵۰ سکه تقلیل یافته و اعمال ماده ۳ قانون نحوه اجرای محکومیت های مالی تا سقف ۵۵ یا ۵۰ سکه قابلیت انجام داشته باشد و الباقی عندالاستطاعه باشد. افزایش بی رویه قیمت سکه، اما این طرح را عملاً مسکوت گذاشت، زیرا حتی در صورت اجرائات نیز چندان بی بربرون رفت از بحران مهریه نداشت.

خرمشاهی همچنین در مورد قانون در حال تدوین مجلس در این زمینه نیز می گوید: البته هنوز جزئیات این قانون مشخص نیست، باید بعد از تصویب نهایی به صورت علمی و حقوقی در مورد آن نظر داد. ولی به هر تقدیر تا جایی که می داند این قانون جدید، پیش بینی شده که هرگاه قیمت سکه افزایش پیدا کند، بدون آنکه مرد طرح دعوی کند یا دادخواست اسعار یا تعدیل اقساط دهد، به صورت اتوماتیک میزان مبلغ اقساط تعدیل پیدا کرد و کمتر شود که در حال حاضر معمولاً اقساط مهریه ماهی یک چهارم سکه و اخیراً که قیمت سکه خیلی بالا رفته معمولاً ۶ ر ماه یا هشت ماه یک سکه حکم داده می شود. این وکیل دادگستری امارد عین حال معتقد است که حتی با تصویب چنین قانونی باز هم معضل مهریه حل نخواهد شد. وی در این زمینه می گوید: البته اگر فقط منظور صرفاً خالی شدن زندان ها از زندانیان مهریه باشد، بلکه احتمالاً محکومان مالی مهریه آزاد خواهند شد، اما زنان درمورد گرفتن مهریه شان همچنان با مشکل مواجه خواهند بود. چرا؟ دلیل آن واضح است، چون بسیاری از مرد ها اموال خود را به اسم دیگری کرده و ادعا می کنند پولی برای پرداخت مهریه ندارند و از آنجاییکه حبسی هم وجود ندارد، زن دستش به جایی بند نیست، بنابراین معضل مهریه با این قانون حل نمی شود.

چند راهکار عملی

خرمشاهی با ذکر اینکه برای حل این چالش راهکارهای زیادی وجود دارد می گوید: مثلاً شاید بهتر باشد که قانونی تصویب شود که از همان ابتدای زندگی مشترک، زوجین هر نوع مالی را که به دست می آورند اعم از ماشین و خانه و... به صورت مشترک بین شان تقسیم شود، در این صورت هم راه فرار مرد از پرداخت دیون خود بسته می شود و هم زن به ویژه زن که شغل، بیمه و منبع درآمدی ندارد، نگران بی پولی و پریزیشانی بعد از متاثره نکست.

این وکیل دادگستری به عنوان راهکاری دیگر می گوید: اما شاید بهترین گزینه و راهکار این باشد که هنگام عقد، وضعیت مالی داماد اعتبار سنجی و مهریه براساس آن تعیین شود. ضمن آنکه تضمینی هم برای آن اعلام شود. مثلاً در عقد نامه از سوی خانواده داماد ذکر شود که فلان ملک یا زمین به عنوان ضمانت مهریه خواهد بود. وگرنه هر قانون دیگری هم که تصویب شود. نمی تواند مانع افزایش حبسی های مهریه و نگرانی های زنان برای دریافت آن باشد.